

DAGENS FRÅGOR

Vårhetsen sätter in. Likt snödrivor hopar sig i dessa dagar riksdagstrycket på kamrarnas pulpeter. Propositioner, motioner och utskottsutlåtanden virvlar ner över plenisalarna. Det blir ett par tusen trycksidor, som skola granskas och begrundas, innan giljotinen enligt de nya bestämmelserna obönhörligen faller den 31 maj kl. 0.00.

Hinner den enskilde kammarledamoten att ens något så när sätta sig in i detta överväldigande material? Naturligtvis inte. Det är omöjligt även för den mest ambitiöse. Det blir att förhöra sig hos de meningsfränder, som »suttit på» frågorna i resp. utskott och i övrigt lita på Guds försyn.

Nu kan det ju sägas, att så har det varit, åtminstone sedan ett eller annat decennium tillbaka. Klagomålen låta höra av sig med samma regelbundenhet som vårdagjämningen. Detta är riktigt. Å andra sidan må det dock ifrågasättas, huruvida inte riksdagens oförmåga att organisera sitt eget arbete i år ter sig mera markant än någonsin tidigare.

Ytterst är det självfallet regeringen, som bär ansvaret. Under hela tiden från den 27 januari till den 11 mars lämnade regeringen endast 57 propositioner till riksdagen. Enbart tisdagen den 24 mars levererades däremot ej mindre än 52 propositioner. Sammanlagt 100 eller nära hälften av samtliga propositioner ha avlämnats vid sådan tidpunkt att motionstiden utgått först efter påsk. Under påskveckan arbetar riksdagen inte.

Folkrepresentationen sitter samlad mellan den 10 januari och 31 maj och från medio av oktober till medio av december, inalles ca sju månader, men — som högerledaren Hjalmarson så riktigt påpekade här förleden — lejonparten av arbetet och kanske det mest betydelsefulla arbetet skall utföras under några fattiga vårveckor. Så fungerar systemet. Dessa fakta visa kort och gott, att de nuvarande arbetsförhållandena i riksdagen äro oeffterrättliga.

En och annan säges fundera över om det inte kan vara statsrådets allt ivrigare kringresande i landet, som åtminstone i någon mån bidrar till eftersläpningen. I stället för att hålla sig hemma i kanslihuset och hålla ett öga på fögderiet anslå de ju i regel minst en dag i veckan, ofta flera till publika framträdanden i orterna. Visst har det sitt intresse att höra en ledamot av K. m:ts regering delge allmänheten sina synpunkter på de aktuella spörsmålen men — med all aktning för dessa både fysiska och psykiska prestanda, utförda med hjälp av goda kommunikationer — må det frågas, huruvida verkligt allvarligt men skulle behöva uppstå för det politiska meningsutbytet, därest statsråden, i varje fall under propositionstiden, något litet ransonerade mötestalandet. Om propositionsarbetet mädde väl därav, kunde inskränkningen anses väl motiverad.

Dagens frågor

Och vad tänker i grund och botten allmänheten på kammarläktarna, då den under nattplena skådar ner på vårtrötta och sönderjäktade riksdagsledamöter, som i en känsla av olust och resignation gå att fatta beslut i de viktigaste sammanhang? Folkrepresentationens ställning utåt stärkes inte av det förhållandet, att det vanligen är blott en handfull människor, som orkar hålla ut på de hårda kammarbänkarna. Resten bidar halvsovande i klubbbrummens fätöljer och soffor voteringsignalerna.

Det är i en dylik stämning, som förslaget om obligatorisk sjukförsäkring skall forceras fram. Är det rimligt, att en lag som berör mer än fyra miljoner människor på detta sätt hastas igenom?

Högern har i en partimotion krävt, att förslaget skall överarbetas och föreläggas riksdagen, så snart detta med hänsyn till statsfinanserna och samhällsekonomin är möjligt. Till nästa år bör regeringen lägga fram förslag om omedelbara åtgärder i syfte att främja och stärka de erkända sjukförsäkringsanstaltens ställning och möjligheter att ge de försäkrade bättre fördelar och därigenom vinna ökad anslutning.

Kritiska erinringar mot regeringsförslaget ha framförts även från folkpartihåll.

I den nämnda högermotionen göres vidare ett påpekande, som förtjänar att understrykas. Man säger nämligen bl. a., att »det finns tecken som tyder på, att området för den enskildes direkta förfoganderätt över sin inkomst inte bör ytterligare begränsas». Observationen torde vara riktig. Så länge den enskilde medborgaren — med rätt eller orätt — hade för sig, att kostnaderna för de sociala föranstaltningarna i ganska väsentlig mån betalades av »någon annan» än han själv, tackade man och tog emot. Vilket inte är mer än mänskligt. Nu har emellertid bladet vänt sig. Vi ha kommit upp i kostnadsbelopp, som alla få vara med om att betala. Den andel, som »de rika» — vilka de nu kunna vara — bidra med, blir på grund av gruppens begränsade omfattning och trots en i det enskilda fallet ytterligt tyngande beskattning av allt mindre relativ betydelse med hänsyn till reformernas finansiering. Det är de s. k. breda massorna, som till alldeles överväldigande del själva få betala kostnaderna. Kunskapen om detta faktum håller otvivelaktigt på att sprida sig. Resultatet synes avsätta en något förändrad inställning från mångens sida till den fortsatta sociala offensiven.

Vad nu speciellt kostnaderna för sjukförsäkringsreformen beträffar, så uppgå de vid full utbyggnad till 738 miljoner per år, fördelade på stat, företagare och de försäkrade själva. Den på staten fallande delen utgör 220 miljoner, vilket innebär 160 nya miljoner utöver det nu till de frivilliga sjukförsäkrarna utgående beloppet om 60 miljoner.

Varifrån skall staten ta pengar till sin andel av kostnaderna? När från oppositionens sida detta spörsmål bragts på tal, har socialminister Sträng något överraskande betecknat finansieringsfrågan som en »detalj». Statsrådet har tillagt, att det enligt hans mening vore »ovist nit» att redan nu kräva besked rörande finansieringen av en reform, som inte träder i kraft förrän den 1 januari 1955. Det kan undras, huruvida skattebetalarna i allmänhet dela statsrådets ovanliga eko-

nomiska uppfattning. Förmodligen skulle de önska ett ordentligt besked i den dock alldeles fundamentala finansieringsfrågan, innan några definitiva avgöranden träffas.

I det sammanhanget kan för övrigt tvivel uttalas på att de nu presenterade kostnads kalkylerna komma att hålla, när reformen en dag skall föras ut i det praktiska livet. Vi ha en del smärtsamma erfarenheter från de senare årens riksdagsarbete, som stämma till eftertanke. De s. k. automatiska utgiftsstegringarna hålla på att bli ett verkligt bekymmer i svensk samhällsekonomi. Att man i Storbritannien m. fl. länder nödgats göra liknande konstateranden lättar inte vårt eget betryck.

»Nok böjelig men ikke føjelig», lyder en dansk levnadsregel. På vårt bondeförbund kan den dock näppeligen tillämpas. Tvärtom! Dess lyhördhet för de växlande signalerna från den större koalitionsbroderns sida fyller numera även högt ställda krav. Det förhållandet att exempelvis en tredjedel av bondeförbundsgruppen i andra kammaren skrivit under en motion om skogsvårdsavgiftens nedsättning, avhöll ingalunda nämnda grupp att mangrant rösta emot samma motion i slutvoteringen. Yrkandet visade sig nämligen inte gå riktigt bra ihop med det mönster, man i finansdepartementet ritat upp. Ytterligare ett litet bevis på, skola vi säga »framsyntheten» i finansminister Skölds bekanta Malmöuttalande vid koalitionsregeringens tillkomst i oktober 1951, då han meddelade, att »den socialdemokratiska ekonomiska politiken kommer att fortsätta».

Socialiseringsshot Då det socialdemokratiska partirådet var samlat i i Finland.

Helsingfors den 29 mars, utsände det en proklamation om det aktuella politiska läget och om partiets förestående arbetsuppgifter. Proklamationen var ganska lång, uppdelad i tolv punkter och fyllande mer än två spalter kompakt petit i partipressen. Särdeles många voro nyheterna i proklamationen inte: vad man på borgerligt håll främst fäste sig vid var det bestämda tillbakavisandet av alla tankar på lönesänkningar. Partirådets uttalande hade föregåtts av ett inledningsanförande och en politisk översikt, som presterades av partiets för ögonblicket mest uppmärksammade person, socialministern Väinö Leskinen. När sammanträdet hölls, förstodo redan alla omdömesgilla människor i Finland, att exportindustrins konkurrensförmåga hade mattats av, att landets måhända viktigaste exportvara, den som cellulosaindustrin svarar för, kunde säljas endast med förlust. Herr Leskinen medgav också, att exporten, i synnerhet beträffande cellulosa, »hotas av störningar ifall köplusten i våra köparländer inte ökar eller priserna stiga före hösten». För att rädda massaindustrin kunde man dock, sade herr Leskinen, tänka sig att staten skulle bevilja uppskov med en del skatter och betalningar. Han tillade: »För den händelse att inte ens de åtgärderna föreslå bör man naturligtvis överväga möjligheten att under statskontroll utföra arbeten inom exportindustrin» (Svenska Demokraten den 31 mars 1953).

Denna antydan om statsdirigeringens utvidgning inom den privata

träförädlingsindustrin fick ett anmärkningsvärt förtydligande i en intervju, som lästes i Aftontidningen i Stockholm den 17 april. En icke namngiven representant för den finländska arbetarrörelsen, som tillfälligt gästade Sverige, hade meddelat, att man i Finland umgicks med planer på att förstatliga cellulosaindustrin. Socialdemokraterna skulle inom en ganska nära framtid kräva, att regeringen i samråd med riksdagsgrupperna skall inleda underhandlingar om ett sådant projekt. Den liberala men partilösa Helsingin Sanomat gjorde omedelbart en intervju med den socialdemokratiske partisekreteraren Veikko Puskala, vilken bekräftade att tankar i den riktning, som Aftontidningens intervjuobjekt framfört, hade diskuterats även om uppgifterna voro något svävande. Någon dementi lämnade herr Puskala inte. Han sade tvärtom, att socialiseringstanken måste betraktas såsom riktig och att socialdemokraterna, om cellulosaablagen icke förmå sköta sina företag och på detta sätt garantera sysselsättningen, äro tvungna att tänka på ett förstatligande av företagen. Att läget blivit det av partisekreteraren antydda var ju tydligt och under sådana omständigheter måste socialiseringen te sig högaktuell.

Det eko, som hrr Leskinens och Puskalas uttalanden gav, uppvisade vissa nyanser. På en del håll var man böjd att betrakta orden som skrämskott, avsedda att mjuka upp arbetsgivarna inför de då förestående underhandlingarna om en reglering av lönerna och priserna. Beträffande själva sakfrågan, metoden att göra cellulosaindustrin lönsam i statlig regi, då den privata regin misslyckats, var man fullkomligt enig på borgerligt håll. Kunde man på ett så enkelt sätt hålla driften och exporten i gång, då skulle ju industrin och utrikeshandeln inte ha några verkliga problem; lösningen skulle ligga i att låta staten övertaga företagen och försäljningen! De erfarenheter man fått i Finland angående statsdriften äro emellertid föga uppmuntrande. Statsrevisorernas berättelser ha under många år innehållit dystra kapitel om vanskötta statliga affärsföretag, kapitel vilka böra ha fyllt varje vän av statlig affärsdrift med tvivel och beklämning. Den gamla tron på staten såsom den idealiske arbetsgivaren har också fördunstat. Man kan anföra massor av exempel på att den fackliga vreden vänt sig just mot statliga institutioner, för att inte säga regeringen själv och i sista hand riksdagen.

De nämnda uttalandena kommo dock som påminnelser om att socialiseringstanken fortfarande lever. Agrartidningarna drogo fram det faktum, att socialdemokraterna för något år tillbaka, i samband med underhandlingarna om regeringsbildningen, krävde att bankerna skulle socialiseras. I den socialdemokratiska pressen replikerade man med att erinra agrarerna om den tid, för blott några år tillbaka, då samma agrarer i princip voro med om att utvidga statsdriften på det industriella och ekonomiska området. Det förhöll sig nämligen så att då det rödgröna blocket bildades i april 1945 — till detta hörde agrarerna, socialdemokraterna och kommunisterna — ett program gjordes upp som fastslog att »storkapitalet» skall bringas att tjäna samhällets totala intressen, att det skall övertas i samhällsorganens besittning, att statens affärsföretag skola utvidgas och att produktionsföre-

Dagens frågor

tag av en viss storleksordning, som vunnit monopolställning, skola socialiseras.

Det block, som bildades på det antydda programmet, sprack med dunder och brak redan år 1948 och på borgerligt håll har man i allmänhet glömt dess existens. Någon möjlighet att öppet, genom riksdagsbeslut, genomföra en socialisering av det format, som nämndes i Aftontidningens intervju, finns det givetvis inte i dagens Finland. I en debatt om socialiseringen som botemedel mot depressionen och mot den minskade konkurrenskraften skulle socialdemokraterna ligga ohjälpligt under. Ingen lär väl tro att vare sig Ryssland eller Förenta staterna betala högre priser för cellulosan därför att den är tillverkad i socialiserade företag. Förklaringen till att socialiseringstanken annonserats kan ligga i socialdemokraternas behov att reda sig i kampen med kommunisterna om arbetarsjälarna. Medan den borgerliga pressen påvisat lönesänkningarnas nödvändighet, inte bara inom den egentliga förädlingsindustrin, utan också i skogarna, vid flottningarna och på alla stadier som råvaran passerar, ha kommunisterna högljutt rest krav på avsevärda lönehöjningar. Striden mellan kommunister och socialdemokrater föres i Finland mest på det demagogiska planet och då passar det väl i stycket även för socialdemokraterna att anknyta de aktuella kraven till traditionella programpunkter i den proletära frälsningsläran. Även om tiden farit hårt fram med vissa älsklingsteser, så är dock socialiseringen en av dem, som man ogärna går ifrån, utan som i bestämda lägen kan tjäna det egna partiets uppstramning inför stundande prövningar.

Kohlsua

SLITGODS

för gruvor

anrikningsverk

stenbrott

grustag

makadamfabriker

cementindustri

för krossar

kvarnar

grävmaskiner

släpskopor

mudderverk

HÖGPROCENTIGT MANGANSTÅL
och andra legeringar

KOHLSWA JERNVERKS AKTIEBOLAG · KOLSVA